ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 22ας Οκτωβρίου 1998 *

Στην υπόθεση C-154/96,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του tribunal du travail de Bruxelles προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Louis Wolfs

και

Office national des pensions (ONP),

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 4, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/003, σ. 160),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. J. G. Kapteyn, πρόεδρο τμήματος, G. F. Mancini, J. L. Murray, H. Ragnemalm (εισηγητή) και R. Schintgen, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

γενικός εισαγγελέας: M. B. Elmer
γραμματέας: D. Louterman-Hubeau, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο Louis Wolfs,

— το Office national des pensions (ONP), εκπροσωπούμενο από τον Gabriel Perl, administrateur général,

— η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την Anne-Marie Snyers, νομικό σύμβουλο στο Υπουργείο Εξωτερικών Υποθέσεων, Εξωτερικού Εμπορίου και Συνεργασίας για την Ανάπτυξη,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένη από τη Marie Wolfcarius, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του Louis Wolfs, του Office national des pensions (ONP), που εκπροσωπήθηκε από τον Jean-Paul Lheureux, αναπληρωτή σύμβουλο, της Βελγικής Κυβερνήσεως, που εκπροσωπήθηκε από την Anne-Marie Snyers, και της Επιτροπής, που εκπροσωπήθηκε από την Marie Wolfcarius, κατά τη συνεδρίαση της 22ας Ιανουαρίου 1997,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 6ης Μαρτίου 1997,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 22ας Απριλίου 1996, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 7 Μαΐου 1996, το tribunal du travail de Bruxelles υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, τρία προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 4, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/003, σ. 160, στο εξής: οδηγία).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Wolfs και του Office national des pensions (εθνικού συνταξιοδοτικού φορέα, στο εξής: ONP), σχετικά με τον υπολογισμό της συντάξεως του Wolfs.

3 Το βασιλικό διάταγμα 50, της 24ης Οκτωβρίου 1967, περί συντάξεως λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου και συντάξεως επιζώντων των μισθωτών εργαζομένων [*Moniteur belge* (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως του Βελγίου) της 27ης Οκτωβρίου 1967, σ. 11258, στο εξής: βασιλικό διάταγμα 50], που είχε εφαρμογή μέχρι 1ης Ιανουαρίου 1991, καθόρισε ως κανονική ηλικία συνταξιοδοτήσεως το 65ο έτος για τους άνδρες και το 60ό έτος για τις γυναίκες.

4 Δυνάμει του άρθρου 10 του βασιλικού διατάγματος 50, το δικαίωμα συντάξεως λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου αποκτάται, για κάθε ημερολογιακό έτος, κατ' αναλογία ενός κλάσματος των αποδοχών, το ύψος των οποίων καθορίζεται βάσει ορισμένων ειδικών κανόνων. Για τους άνδρες η παροχή ήταν, για κάθε ημερολογιακό έτος, ίση προς το 1/45 των αποδοχών που υπολογίζονται κατ' αυτόν τον τρόπο και για τις γυναίκες προς το 1/40.

5 Αν η διάρκεια της επαγγελματικής σταδιοδρομίας υπερβαίνει τα 40 ή τα 45 έτη, λαμβάνονται υπόψη τα πλέον ευνοϊκά για τον ενδιαφερόμενο ημερολογιακά έτη αυτής της περιόδου.

6 Από 1ης Ιανουαρίου 1991, ένα νέο σύστημα, το οποίο εισήχθη με τον νόμο της 20ής Ιουλίου 1990, περί διαφοροποιήσεως της ηλικίας συνταξιοδοτήσεως των εργαζομένων και προσαρμογής των συντάξεων των εργαζομένων στην εξέλιξη του γενικού βιοτικού επιπέδου (*Moniteur belge* της 15ης Αυγούστου 1990, σ. 15875, στο εξής: νόμος του 1990), έδωσε τη δυνατότητα τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες να συνταξιοδοτούνται το νωρίτερο από την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί αυτόν κατά τον οποίο ο ενδιαφερόμενος συμπληρώνει το 60ό έτος της ηλικίας του.

7 Όσον αφορά τον υπολογισμό της συντάξεως, ο νόμος του 1990 πρόβλεπε ότι το δικαίωμα συνταξιοδοτήσεως λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου αποκτάται, για κάθε ημερολογιακό έτος, κατ' αναλογία ενός κλάσματος των αποδοχών, καθοριζόμενου με το βασιλικό διάταγμα 50, καθώς και ότι ο παρονομαστής του κλάσματος αυτού είναι 45 για τους άνδρες και 40 για τις γυναίκες.

8 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας απαγορεύει κάθε διάκριση βασιζόμενη στο φύλο, είτε άμεσα είτε έμμεσα, όσον αφορά τον υπολογισμό των παροχών, περιλαμβανομένων των παροχών γήρατος.

9 Όμως, το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας, το οποίο προβλέπει παρεκκλίσεις από την εν λόγω αρχή, ορίζει ότι:

«1. Η (...) οδηγία δεν θίγει την ευχέρεια που έχουν τα κράτη μέλη να αποκλείουν από το πεδίο εφαρμογής της:

α) τον καθορισμό της ηλικίας συνταξιοδοτήσεως για τη χορήγηση συντάξεων γήρατος και συντάξεων εν γένει και τις συνέπειες που είναι δυνατό να προκύψουν για άλλες παροχές·

(...).»

10 Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 1ης Ιουλίου 1993, C-154/92, Van Cant (Συλλογή 1993, σ. I-3811), το Arbeidsrechtbank te Antwerpen ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν ο τρόπος υπολογισμού της συντάξεως λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου των ανδρών εργαζομένων, όπως αυτός εκτέθηκε ανωτέρω, συνιστά διάκριση βασιζόμενη στο φύλο, κατά την έννοια του άρθρου 4 της οδηγίας.

11 Στη σκέψη 13 της προαναφερθείσας απόφασης Van Cant το Δικαστήριο έκρινε ότι, σε περίπτωση που η εθνική ρύθμιση έχει καταργήσει τη διαφορά της ηλικίας συνταξιοδοτήσεως που υφίστατο μεταξύ εργαζομένων ανδρών και γυναικών — πραγματικό στοιχείο του οποίου η διαπίστωση εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο —, δεν μπορεί πλέον να γίνει επίκληση του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας προς δικαιολόγηση της διατηρήσεως μιας διαφοράς ως προς τον τρόπο υπολογισμού της συντάξεως που συνδέεται με τη διαφορά στην ηλικία συνταξιοδοτήσεως.

12 Με την ίδια απόφαση το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι τα άρθρα 4, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας δεν επιτρέπουν να διατηρείται, βάσει εθνικής ρυθμίσεως η οποία επιτρέπει στους εργαζόμενους, άνδρες και γυναίκες, να συνταξιοδοτούνται από την ίδια ηλικία, ένας τρόπος υπολογισμού της συντάξεως ο οποίος διαφέρει ανάλογα με το φύλο, εφόσον η διαφορά αυτή απορρέει από τη διαφορά στην ηλικία συνταξιοδοτήσεως που ίσχυε προηγουμένως.

13 Εν προκειμένω, από τη δικογραφία προκύπτει ότι ο ONP χορήγησε στον Wolfs σύνταξη λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου μισθωτού, ύψους 109 026 βελγικών φράγκων ετησίως, βάσει του κλάσματος 13/45 που αντιπροσωπεύει τη σταδιοδρομία του, δηλαδή τα έτη 1955 έως 1967 που αναγνωρίστηκαν. Ο Wolfs εγκατέλειψε το Βέλγιο το 1968.

14 Ο Wolfs προσέφυγε ενώπιον του tribunal du travail de Bruxelles και ζήτησε την ακύρωση της αποφάσεως με την οποία ο ONP καθόρισε το ποσό της συντάξεώς του, επικαλούμενος την προπαρατεθείσα απόφαση Van Cant και υποστηρίζοντας ότι η μέθοδος υπολογισμού της συντάξεως που εφαρμόζεται επί των γυναικών εργαζομένων, κατά την οποία λαμβάνονται υπόψη τα πλέον ευνοϊκά για τον εργαζόμενο 40 έτη δραστηριότητας, θα κατέληγε σε σύνταξη υψηλότερη από αυτή που του χορηγήθηκε.

15 Στο πλαίσιο της προσφυγής αυτής το tribunal du travail de Bruxelles ανέστειλε τη διαδικασία και ζήτησε από το Δικαστήριο την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως επί των ακολούθων ερωτημάτων:

«1) Εμπίπτει η καθιέρωση, από ένα κράτος μέλος, ενός ελαστικού συνταξιοδοτικού συστήματος, σύμφωνα με τη σύσταση 82/857/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, της 10ης Δεκεμβρίου 1982 (σύσταση σχετικά με τις αρχές μιας κοινοτικής πολιτικής όσον αφορά την ηλικία συνταξιοδοτήσεως), στη δυνατότητα παρεκκλίσεως που προβλέπει το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978 (περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως), υπό την έννοια ότι ο καθορισμός ελαστικής ηλικίας συνταξιοδοτήσεως για τους άνδρες και τις γυναίκες, π.χ. μεταξύ του 60ου και του 65ου έτους της ηλικίας, δεν μπορεί να εξομοιωθεί άνευ ετέρου με τον καθορισμό πανομοιότυπης για όλους ηλικίας αποχωρήσεως και, ακόμη και αν συνδυάζεται με τη διατήρηση διαφορετικού τρόπου υπολογισμού της συντάξεως για τους άνδρες και τις γυναίκες, δεν είναι κατ' ανάγκη αντίθετος προς την κατ' άρθρο 4, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας 79/7/ΕΟΚ αρχή της ίσης μεταχειρίσεως των ανδρών και των γυναικών, δεδομένου ότι κάθε μελλοντικός συνταξιούχος έχει, υπό το σύστημα αυτό, την ευχέρεια να καθορίσει ελεύθερα την έναρξη καταβολής της συντάξεώς του αναλόγως της σταδιοδρομίας του και μάλιστα αν το ανωτέρω σύστημα ανταποκρίνεται σε έναν αναγκαίο σκοπό της κοινωνικής πολιτικής του κράτους και δικαιολογείται από λόγους ξένους προς τη διάκριση λόγω φύλου;

2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως και ενόψει της υλοποίησης των στόχων τόσο της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ όσο και της συστάσεως 82/857/ΕΟΚ, δηλαδή της καθιερώσεως ελαστικής ηλικίας συνταξιοδοτήσεως για όλους και της ισότητας ανδρών και γυναικών στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως, και ενόψει της συνεκτιμήσεως της τυπικής ισότητας και των πραγματικών διακρίσεων που υφίστανται μεταξύ ανδρών και γυναικών στον τομέα των εκ του νόμου συντάξεων, υποχρεούνται αυτομάτως τα κράτη μέλη να εξισώσουν προς τα κάτω τις προϋποθέσεις συνταξιοδοτήσεως, εξασφαλίζοντας στους άνδρες και στις γυναίκες το δικαίωμα να λάβουν σύνταξη κατ' επιλογήν του ενδιαφερομένου από τη χαμηλότερη ηλικία και με τον τρόπο υπολογισμού που εφαρμοζόταν μέχρι τότε στην κατηγορία που μπορούσε να συνταξιοδοτηθεί από την ηλικία αυτή· και τούτο, οποιεσδήποτε και αν είναι οι εντεύθεν συνέπειες για τη χρηματοοικονομική ισορροπία συνταξιοδοτικών συστημάτων που δεν έχουν συσταθεί βάσει των αρχών αυτών;

3) Πάντοτε σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, πρέπει, βάσει του ευρωπαϊκού δικαίου, η ευνοϊκότερη για τον ενδιαφερόμενο λύση να εφαρμοστεί στο σύνολο της σταδιοδρομίας του ή μόνο στα έτη σταδιοδρομίας που είναι μεταγενέστερα είτε της ενάρξεως ισχύος του νόμου περί καθιερώσεως ελαστικής ηλικίας συνταξιοδοτήσεως είτε της δημοσιεύσεως της αποφάσεως του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 1ης Ιουλίου 1993 στην υπόθεση Remi Van Cant κατά Office national des pensions;»

16 Με έγγραφο της 12ης Μαΐου 1997 το αιτούν δικαστήριο πληροφόρησε το Δικαστήριο ότι ο ONP άσκησε έφεση κατά της διατάξεως της 22ας Απριλίου 1996 ενώπιον του cour du travail de Bruxelles, ζητώντας ιδίως να αποσυρθούν τα προδικαστικά ερωτήματα. Σύμφωνα με τη γνώμη του πρώτου προέδρου του cour du travail de Bruxelles, όπως διατυπώθηκε στην από 30 Μαΐου 1997 σχετική επιστολή, το Δικαστήριο ανέστειλε τη διαδικασία εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως.

17 Στη συνέχεια, με επιστολή της 18ης Ιουνίου 1998, ο πρώτος πρόεδρος του cour du travail de Bruxelles ζήτησε από το Δικαστήριο να συνεχίσει την εξέταση των προδικαστικών ερωτημάτων.

Επί του πρώτου ερωτήματος

18 Με το πρώτο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το σύστημα συνταξιοδοτήσεως που δίνει τη δυνατότητα τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες να συνταξιοδοτηθούν με τη συμπλήρωση του 60ού έτους της ηλικίας τους, στο πλαίσιο του οποίου όμως η σύνταξη υπολογίζεται διαφορετικά αναλόγως του φύλου, εμπίπτει στην παρέκκλιση που προβλέπει το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας.

19 Στην ουσία το ερώτημα αυτό συμπίπτει με το ερώτημα που εξετάστηκε στην προπαρατεθείσα απόφαση Van Cant. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι ένα νέο στοιχείο έρχεται να προστεθεί στο σύστημα που είχε εφαρμογή τόσο κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως Van Cant όσο και κατά τον χρόνο της προδικαστικής παραπομπής στην υπό κρίση υπόθεση.

20 Συγκεκριμένα, στις 19 Ιουνίου 1996, δηλαδή μετά την έκδοση της διατάξεως περί παραπομπής, ο Βέλγος νομοθέτης θέσπισε έναν νόμο ερμηνευτικό του νόμου του 1990 (*Moniteur belge* της 20ής Ιουλίου 1996, σ. 19579, στο εξής: ερμηνευτικός νόμος), ο οποίος λογίζεται, επομένως, από την εν λόγω ημερομηνία ότι, από της θέσεώς του σε ισχύ, την 1η Ιανουαρίου 1991, έχει την έννοια που του δίνει ο ερμηνευτικός νόμος.

21 Κατά το άρθρο 2 του ερμηνευτικού νόμου, για την εφαρμογή του άρθρου 2, παράγραφοι 1, 2 και 3, και του άρθρου 3, παράγραφοι 1, 2, 3, 5, 6 και 7, του νόμου του 1990, «ως "σύνταξη λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου" νοείται το εισόδημα αναπληρώσεως που χορηγείται στον δικαιούχο, ο οποίος λογίζεται ως καταστάς ανίκανος προς εργασία λόγω γήρατος, ανικανότητα η οποία θεωρείται ότι επέρχεται στο 65ο έτος της ηλικίας για τους άνδρες και στο 60ό έτος της ηλικίας για τις γυναίκες δικαιούχους».

22 Επομένως, για να δοθεί λυσιτελής απάντηση στο εθνικό δικαστήριο πρέπει να ερμηνευθούν οι διατάξεις της οδηγίας σε συσχετισμό με τις ήδη ισχύουσες εθνικές διατάξεις.

23 Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι το Δικαστήριο προέβη ήδη στην εξέταση αυτή με την απόφαση της 30ής Απριλίου 1998, C-377/96 έως C-384/96, De Vriendt κ.λπ. (Συλλογή 1998, σ. I-2105).

24 Στη σκέψη 25 της αποφάσεως αυτής, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι κατά πάγια νομολογία η δυνατότητα παρεκκλίσεως που προβλέπει το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 30ής Μαρτίου 1993, C-328/91, Thomas κ.λπ.,

Συλλογή 1993, σ. I-1247, σκέψη 8). Συνεπώς, σε περίπτωση κατά την οποία, κατ' εφαρμογή του άρθρου αυτού, ένα κράτος μέλος προβλέπει διαφορετική ηλικία για τη χορήγηση συντάξεως γήρατος και συντάξεως λόγω συμπληρώσεως συνταξίμου χρόνου για τους άνδρες και τις γυναίκες, τα όρια της επιτρεπόμενης παρεκκλίσεως περιορίζονται στις διακρίσεις οι οποίες συνδέονται αναγκαίως και αντικειμενικώς με τη διαφορά της ηλικίας συνταξιοδοτήσεως (προαναφερθείσα απόφαση Thomas κ.λπ. και απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 1995, C-137/94, Richardson, Συλλογή 1995, σ. I-3407, σκέψη 18). Αντιθέτως, αν η εθνική κανονιστική ρύθμιση έχει καταργήσει τη διαφορά της ηλικίας συνταξιοδοτήσεως, δεν επιτρέπεται στο κράτος μέλος να διατηρεί σε ισχύ διαφορές ως προς τον τρόπο υπολογισμού της συντάξεως αναλόγως του φύλου (προαναφερθείσα απόφαση Van Cant, σκέψη 13).

25 Επιπλέον το Δικαστήριο επισήμανε, στη σκέψη 26 της προαναφερθείσας αποφάσεως De Vriendt κ.λπ., ότι από τη φύση των εξαιρέσεων που προβλέπει το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας προκύπτει ότι πρόθεση του κοινοτικού νομοθέτη ήταν να επιτρέψει στα κράτη μέλη να διατηρήσουν προσωρινώς, όσον αφορά τις συντάξεις, τα πλεονεκτήματα που έχουν αναγνωριστεί στις γυναίκες, ώστε αυτά να μπορέσουν να προβούν προοδευτικώς στην τροποποίηση, ως προς το σημείο αυτό, των συνταξιοδοτικών τους συστημάτων χωρίς να διαταραχθεί η περίπλοκη οικονομική ισορροπία των συστημάτων αυτών, η σπουδαιότητα της οποίας δεν μπορεί να παραγνωριστεί (απόφαση της 7ης Ιουλίου 1992, C-9/91, Equal Opportunities Commission, Συλλογή 1992, σ. I-4297, σκέψη 15).

26 Βάσει των θεωρήσεων αυτών, το Δικαστήριο παρατήρησε, στη σκέψη 27 της προαναφερθείσας αποφάσεως De Vriendt κ.λπ., ότι πρέπει να εξεταστεί αν η διάκριση ως προς τον τρόπο υπολογισμού των συντάξεων λόγω συμπληρώσεως συνταξίμου χρόνου συνδέεται αναγκαίως και αντικειμενικώς με τη διατήρηση σε ισχύ εθνικών διατάξεων που καθορίζουν την ηλικία συνταξιοδοτήσεως κατά τρόπο διαφορετικό, αναλόγως του φύλου, και, κατά συνέπεια, εμπίπτουν στην παρέκκλιση του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας.

27 Συναφώς, το Δικαστήριο υπενθύμισε, στη σκέψη 28 της προαναφερθείσας απόφασης De Vriendt κ.λπ., ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 13 της προαναφερθείσας απόφασης Van Cant, το ζήτημα αν η εθνική κανονιστική ρύθμιση διατήρησε σε ισχύ διαφορά ως προς την ηλικία συνταξιοδοτήσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών εργαζομένων αποτελεί ζήτημα πραγματικό, του οποίου η διαπίστωση εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο.

28 Σε περίπτωση που διατηρείται μια τέτοια διαφορά, το Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 29 της προαναφερθείσας αποφάσεως De Vriendt κ.λπ., ότι ο καθορισμός της ηλικίας για τη χορήγηση συντάξεως λόγω συμπληρώσεως συνταξίμου χρόνου προσδιορίζει πράγματι τη διάρκεια της περιόδου κατά την οποία οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να καταβάλλουν εισφορές στο συνταξιοδοτικό σύστημα.

29 Στη σκέψη 30 της εν λόγω αποφάσεως, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, η διάκριση ως προς τον τρόπο υπολογισμού των συντάξεων, όπως αυτή που προκύπτει από την επίμαχη εθνική νομοθετική ρύθμιση, συνδέεται αναγκαίως και αντικειμενικώς με τη διατηρηθείσα διαφορά ως προς τον καθορισμό της ηλικίας συνταξιοδοτήσεως.

30 Ενόψει των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας έχει την έννοια ότι, αν μια εθνική κανονιστική ρύθμιση έχει διατηρήσει διαφορά ως προς την ηλικία συνταξιοδοτήσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών εργαζομένων, το οικείο κράτος μέλος μπορεί να υπολογίζει το ύψος της συντάξεως κατά τρόπο διαφορετικό, αναλόγως του φύλου του εργαζομένου.

Επί του δευτέρου και του τρίτου ερωτήματος

31 Δεδομένου ότι το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα υποβάλλονται για την περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, παρέλκει η εξέτασή τους.

Επί των δικαστικών εξόδων

32 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Βελγική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει, ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης, τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 22ας Απριλίου 1996 το tribunal du travail de Bruxelles, αποφαίνεται:

Το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως, έχει την έννοια ότι, αν μια εθνική κανονιστική ρύθμιση έχει διατηρήσει διαφορά ως προς την ηλικία συνταξιοδοτήσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών εργαζομένων, το οικείο κράτος μέλος μπορεί να υπολογίζει το ύψος της συντάξεως κατά τρόπο διαφορετικό, αναλόγως του φύλου του εργαζομένου.

Kapteyn Mancini Murray

Ragnemalm Schintgen

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 22 Οκτωβρίου 1998.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

P. J. G. Kapteyn